

Tenkte tanker: Dagfinn Føllesdal

f. 1932

Dagfinn Føllesdal blir av mange ansett som Norges fremste filosof. Med en historie som assistent av Arne Næss, som student av W. V. O. Quine, som professor ved universitetene i Harvard, Oslo og Stanford, som en mester i praktisk kommunikasjon, var jeg rett og slett programforpliktet til å forsøke å få dette kunnskapsberget i tale.

STEIN SMAALAND

«Føllesdal fremhever betydningen av *empati* i språklæring»
(Donald Davidson).

Etter å ha banket på døren til professor Dagfinn Føllesdal på Universitetet i Oslo et par ganger sendte jeg ham en e-post med forespørsel om et intervju. Dagen etter lå svaret i innmappen.

Et par uker senere, i begynnelsen av juni, svingte jeg inn foran huset i Staverhagan på Tanum, og befant meg

snart sittende med en kaffekopp på et støttebord, med fjernutsikt over Oslofjorden, og med en smilende og fremoverlent Føllesdal.

Atmosfæren virket åpnere på meg enn jeg er vant med. Foran oss stod noen stuestoler. Men intet stuebord?

– Vi hadde et stort sofabord i stuen tidligere, forklarer Føllesdal, men vi fant at det ble bedre kontakt mellom oss som satt der hvis vi fjernet bordet og i stedet brukte støttebord til serveringen.

Så sant, så sant. Ingen stengsler der i gården, nei.

Bakgrunn

Føllesdal ble født i Askim og fattet tidlig interesse for matematikk, mekanikk, og astronomi. Han var et nysgjerrig individ, og søkte allerede som tenåring etter dype svar, hovedsakelig innen spørsmål om eksistens og «meningen med livet», men det var først i 1956 at han forstod at filosofi skulle bli hans profesjon (Routledge).

Etter en cand.mag. grad i realfag, fant Føllesdal frem filosofisk litteratur, både i Oslo og i Tyskland, ikke minst av Gottlob Frege og Edmund

Husserl, som begge på hver sin måte kritiserte psykologiens svar. Dette endte i en artikkel - «Husserl und Frege» - som også ble kimen til et filosofisk masterarbeid for Arne Næss i Oslo. Deretter vandret Føllesdal videre på filosofiens vei, til Amerika, Harvard og språkfilosofen Quine.

Quine og språkfilosofi

Ved Harvard fikk Føllesdal god anledning til å studere Quines tanker, som i de dager var i ferd med å materialisere seg i hans hovedbok (Quine 1960). Føllesdal skrev sin doktoravhandling under Quines veiledning.

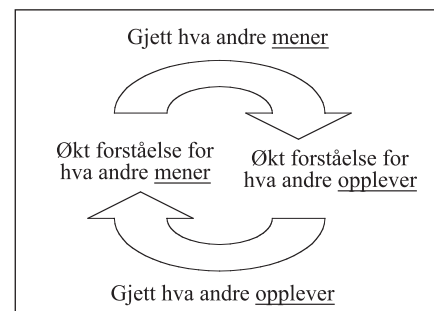
Språk og kommunikasjon skulle bli en av Føllesdals hovedinteresser, og han lærte rikelig fra sin læremester; For å forstå hvordan andre opplever ting, må vi først forstå hva andre mener. Men for å forstå hva andre mener, må vi først forstå hvordan andre opplever ting, jfr. figur 1.

I denne stil hentet også Quine mottoet for sin hovedbok;

«Vi er som sjøfarere, som stadig må bygge om skipet vårt ute i åpen sjø, uten mulighet til å gå til havn for å få bygget det opp igjen fra bunnen av» (Otto Neurath).

Men i en slik kontinuerlig spiral, hvordan kan vi tro at noe er sant? Alle våre

Figur 1: En evig spiral

Definisjon av filosofi

Filosofiens kjerneområder:

- 1) metafysikk (eksistensens filosofi)
- 2) epistemologi (kunnskapens filosofi)
- 3) etikk (moralteoriens filosofi)
- 4) logikk (tenkningens filosofi)

Andre områder:

Språkfilosofi, bevissthetsfilosofi, handlingsfilosofi, religionsfilosofi, vitenskapsfilosofi, estetikk m.fl.

Analytisk filosofi

Et spekter av retninger fra 1900-tallets anglo-amerikanske del av verden (med røtter fra Moore), med fokus innen logikk, språk, og bruk av analytiske teknikker og standarder, og med stor vekt på argumentasjon og bevisføring

Kontinental filosofi

Et spekter av retninger som utviklet seg på 1900-tallets europeiske kontinent, deriblant fenomenologi (med røtter fra Kant og Hegel), eksistensialismen, og hermeneutikk, retninger som kan være åpne for metafysiske betraktninger.

Føllesdals liv

1932	fødes i Askim
1950	assistent for Arne Næss ved Universitetet i Oslo
1953	cand.mag. realfag
1957	student hos Quine ved Harvard University
1961	PhD i språkfilosofi ved Harvard
199x	formann for Vitenskapsakademiet
2004	en av «tyve filosofer» (Routledge)

oppfatninger, alle våre teorier blir jo stadig ombygget, stadig endret?

– Nei, du sier noe. Men teoriene våre blir stadig bedre. Etter at for eksempel Einstein fremførte sin teori, vil vi ikke senere gå tilbake til Newton. Vi vil bare utvikle oss videre fremover, mot en stadig bedre forståelse. Så vi **gjør** fremskritt siden vi er blitt klar over at visse synspunkter ikke kan opprettholdes.

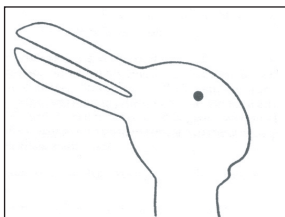
– Og for å bidra til denne utviklingen er det viktig å tørre å se på problemstillinger fra andre synsvinkler enn de vi er vant til.

Husserl og perspektiver

«Føllesdal har et skarpt blikk for andres perspektiver» (Uniforum).

Ja - ulike perspektiver, ulike paradigmer. Dette har vi jo skrevet om tidligere (Smaaland 1998). Vi er alle forskjellige. Vi opplever det som foregår rundt oss ut fra våre egne erfaringer.

For å illustrere dette poenget som er sentralt hos Husserl, henter Føllesdal frem en illustrasjon, jfr. figur 2 (Føllesdal 1988).

Figur 2:
Jastrows
perspektiver

Kjære leser, ser du en and med nebbet litt åpent? Synes du den ser sulten ut?

Men hva nå dersom den plutselig snur seg og hopper av sted? Da vrir det seg vel i vår forståelse.

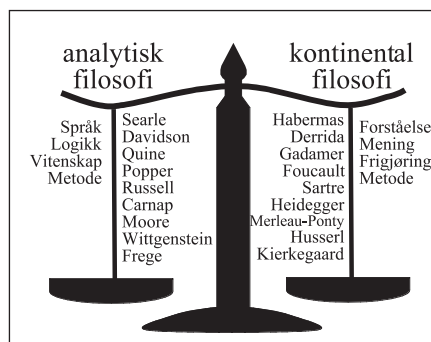
Men hvis vi ser på figuren igjen, så finner vi jo svaret på denne overraskelsen. Det er jo slett ingen and. Det er en kanin. Med ørene rett opp, og munnen lukket. Eller?

Det meste av det vi møter på livets vei, kan oppleves på forskjellige vis. Det er ganske sikkert at vi ikke opplever det likt. Ofte tar det tid å forstå en annens perspektiv. Men, dersom vi vil lære noe nytt, er det ofte nødvendig (Smaaland 2000).

Quine versus Husserl

«Vi ansatte Føllesdal fordi han var godt kjent med kontinental filosofi,... og fordi han var en av Quines studenter» (Davidson i Lepore 1987).

Ja, med sine erfaringer fra så vel Husserl som Quine, hadde Føllesdal en bred visdom, jfr. figur 3.

Figur 3: 1900-tallets vestlige filosofi

Til slutt, Føllesdal, og med utgangspunkt i dine brede og dype erfaringer, kunne du gi et råd til norske ledere?

– Et råd?... Det måtte være å bli mer oppmerksom på at noen, ofte viktige, sider av en sak ofte blir oversett og utelatt fordi vi er blitt så vant med å se saker fra en bestemt synsvinkel. En advarsel til ledere kan være at de ikke må la ønsket om kortsiktig utbytte fortrenge hensynet til langsiktige mål og refleksjonen over nye og andre sider av saken. □

«Generelt tror jeg det er fruktbart, i filosofi liksom i andre områder i livet, å nærme seg problemstillinger fra flere ulike perspektiver» (Dagfinn Føllesdal).

Referanser

- Lepore, Ernie, 1987, «An Interview with Donald Davidson»
- Føllesdal, Dagfinn, 1961, *Referential Opacity and Modal Logic*, Routledge 2004
- Føllesdal, Dagfinn, 1988, «Husserl on Evidence and Justification»
- Quine, W.V.O., 1960, *Word and Object*, The MIT Press
- Routledge, En forestående bok om filosofer, deriblant Føllesdal
- Smaaland, Stein, 1998, «Paradigmeskifter» i *L&L*, nr. 2
- Smaaland, Stein, 2000, «Det er vondt å lære!» i *L&L*, nr. 8

Ønsker du mer informasjon om ledelse og kvalitet?

Send spesifisert ønske til ledelse@deming.no

Filosofiske milepæler

29xx	kileskriften, billedskrift fra Mesopotamia
27xx	hieroglyfer, skrifttegn fra Egypt
19xx	ritualer overføres fra Eurasia til Nord-India
18xx	skriftspråk finnes i Kina
16xx	lydskrift (konsonanter) fra semittene
625	vestlig filosofi fødes med <i>Thales av Miletus</i>
570	<i>Lao Tzu</i> , taoismens første tenker, fødes
563	<i>Gautama</i> , Buddhismens grunnlegger, fødes
520	<i>Confucius</i> skole (L&L nr. 2-2001)
399	<i>Sokrates</i> dømmes til døden
387	<i>Platons</i> universitet (L&L nr. 8-2002)
369	<i>Chuang Tzu</i> , taoismens andre tenker (L&L nr. 9-2001)
335 fvt.	<i>Aristoteles</i> grunnlegger skole (L&L nr. 11-2001)
29 evt.	<i>Jesus fra Nasaret</i> korsfestes
249	nyaotismens <i>Wang Pi</i> dør 24 år
400	<i>St. Augustin</i> skriver « <i>Confessions</i> », underlag for kristen teologi
1126	<i>Averroes</i> fødes i Cordoba, muslimsk Sør-Spania
1323	<i>Aquinas</i> blir helgen (L&L nr. 1-2004)
1623	skuespillene til <i>Shakespeare</i> publiseres syv år etter hans død
1632	offentliggjør <i>Galilei</i> at solen er i sentrum
1641	<i>Descartes</i> starter moderne filosofi (L&L nr. 2-2002)
1645	samurai <i>Miyamoto Musashi</i> dør
1656	<i>Spinoza</i> bannlyses (L&L nr. 10-2003)
1666	<i>Leibniz</i> filosofi utgis i « <i>De arte combinatoria</i> »
1684	<i>Newtons</i> skriver « <i>Principia</i> » på 18 måneder
1740	<i>Humes</i> empirisme (L&L nr. 8-2001)
1762	<i>Rousseau</i> publiserer « <i>Émile</i> »
1781	<i>Kant</i> gjenoppliver filosofien (L&L nr. 10-2001)
1807	<i>Hegel</i> opponerer (L&L nr. 6-2001)
1818	<i>Schopenhauers</i> « <i>Die Welt als Wille und Vorstellung</i> »
1838	<i>Kierkegaards</i> eksistensialisme (L&L nr. 3-2001)
1859	<i>Darwins</i> evolusjonsteori (L&L nr. 1-2002)
1861	<i>Mills</i> « <i>Utilitarianism</i> » (L&L nr. 4-2003)
1868	<i>Nietzsches</i> første møte med Wagner
1895	<i>Freuds</i> etterfølger Anna fødes
1903	<i>Russell</i> utgir sin matematikk (L&L nr. 10-2002)
1913	<i>Jung</i> introduserer «analytisk psykologi»
1919	<i>Einsteins</i> relativitetsteori (L&L nr. 4-2002)
1921	<i>Wittgenstein</i> løser filosofien (L&L nr. 4-2001)
1921	<i>Piaget</i> blir forskningsleder (L&L nr. 9-2003)
1938	<i>Dewey</i> samler sine læringsidéer (L&L nr. 8-2003)
1943	<i>Maslows</i> behovshierarki (L&L nr. 12-2001)
1943	<i>Sartre</i> publiserer « <i>L'Être et le néant</i> »
1945	<i>Heidegger</i> forbyr å undervise pga. nazist-relasjoner
1960	<i>McGregor</i> publiserer « <i>The Human Side of Enterprise</i> »
1961	Føllesdals doktoravhandling
1963	<i>Davidsons</i> « <i>Actions, reasons and causes</i> » (L&L nr. 4-2004)
1986	teosofen <i>Krishnamurti</i> «dør»
1990	<i>Senge</i> identifiseres med «den lærende organisasjon»
1993	<i>Demings</i> « <i>The New Economics</i> » (L&L nr. 12-2003)
1994	<i>Ness</i> mottar Gandhi-prisen (L&L nr. 2-2003)